

SIYASET, EKONOMİ VE İŞLETME BİLİMLERİ DERGİSİ
Journal of Politics, Economics and Business Sciences
PEB Journal

Yayın Türü | Publication Type
Sürekli Yayın | Continuous Publishing

Sahibi | Publisher
Sinop Üniversitesi Adına Sahibi | Owner on behalf of Sinop
University
Rektör | Rector
Prof. Dr. Şakir TAŞDEMİR

Baş Editör | Editor in Chief
Doç. Dr. Yağmur SAĞLAM

Editörler | Editors
Doç. Dr. Özge ÖNKAN
Doç. Dr. Fatma TAŞDEMİR

Dil Editörü | Language Editor
Öğr. Gör. Işık DAĞDEVİREN

Yazım Editörü | Spelling Editor
Öğr. Gör. Asiye SEZGİN TÜYLÜ

Mizanpaj Editörleri | Layout Editors
Öğr. Gör. İhsan Oytun ALPAY
Arş. Gör. Hasene ER

Yayın Editörü | Publishing Editor
Arş. Gör. Bekir KILIÇ

DİZİNLER | INDEXES

ResearchBib

EuroPub

ICI World of Journals

ROAD

WorldCat

Google Scholar

Index of Academic Documents

Bu dergi, 2021–2024 yılları arasında Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergisi adıyla yayımlanmış olup, 2025 yılından itibaren -beşinci ciltten başlamak üzere- Siyaset, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi adıyla yayın hayatını sürdürmektedir.

E-ISSN: 3108-3994

İletişim | Communication

Sinop Üniversitesi Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Esentepe Mah. Fakülte Cad. No: 4 57000 – Boyabat/SINOP
Telefon: 0 368 333 00 15 | Faks: 0 368 333 00 13

<https://dergipark.org.tr/pub/pebjournal> | e-posta: pebjournal@sinop.edu.tr

Alan Editörleri | Section Editors

Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Candaş CAN	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Sercan YAVAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Utku ZEYBEKOĞLU	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sultan SALUR KÜÇÜK	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olcay ALPAY	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Levent GÖRÜŞÜK	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Habib AYDIN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Eda KOP	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÇERİ KIRMIZIALTIN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya TABİLOĞLU	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Arif Hikmet ÇAKOĞLU	Sinop Üniversitesi

Yayın Kurulu | Publishing Commission

Prof. Dr. Nazım KARTAL	Sinop Üniversitesi
Prof. Dr. Nurhat ÖZKALAYCI	Sinop Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar YENER	Sinop Üniversitesi
Prof. Dr. Biagio SIMONETT	Università Degli Studi Del Sannio
Prof. Dr. Helena BELCHIOR ROCHA	Iscte - University Institute Of Lisbon
Prof. Dr. M. Rosario GONZÁLEZ-RODRÍGUEZ	Universidad De Sevilla
Prof. Dr. Maria Celia FERNANDEZ ALLER	Universidad Politécnica De Madrid UPM
Prof. Dr. Marwa HASSAAN	Mansoura University
Prof. Dr. Murat S. EROGUL	Adelphi University
Doç. Dr. Benan KURT YILMAZ	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Ersida TELİTİ	University Of Tirana
Doç. Dr. Hayrettin ŞAHİN	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Özgür ŞAHAN	Sinop Üniversitesi
Dr. Monika NOGEL	Szechenyi Istvan University
Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÇERİ KIRMIZIALTIN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Samet ERDEM	Sinop Üniversitesi

Bilim-Danışma Kurulu | Scientific-Advisory Board

Prof. Dr. Oktay KOÇ	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet AK	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut ARSLAN	Piri Reis Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Nilüfer NARLI	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Belkıs ÖZKARA	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Elsa JUSTINO	University Institute of Lisbon
Prof. Dr. Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Erol BULUT	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Fazıl YOZGAT	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Forget Mingiri KAPİNGURA	University of Fort Hare
Prof. Dr. Gökhan TUNCEL	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Idris Olabode BADİRU	University of Ibadan
Prof. Dr. Onur EROĞLU	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Prof. Dr. Serkan DİLEK	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Vanda RAMALHO ULUSIADA	Universty Lusiada of Lisboa
Prof. Dr. Yolanda Maria DE LA FUENTE ROBLES	Jaen University
Doç. Dr. Ejder AYÇİN	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Filiz ERATAŞ SÖNMEZ	Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Kelefa MWANTİMWA	University of Dar es Salaam
Doç. Dr. Maria José SOUSA	University Institute of Lisbon
Doç. Dr. Paula FERREIRA	Lusofona University
Doç. Dr. Ramazan EKİNCİ	Bakırçay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pembe GÜÇLÜ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Raffaella CIUFFREDA	E-campus University
Dr. Piergiorgio MARİGLIANO	University of Salento

SİYASET, EKONOMİ VE İŞLETME BİLİMLERİ DERGİSİ
Journal of Politics, Economics and Business Sciences
PEB Journal

Makale Başlığı Dış Politikada Türkiye'nin İHA ve SİHA Stratejisinin Bölgesel Etkileri
Article Title In Foreign Policy Regional Impacts of Turkey's UAV and UCAV Strategy in Foreign Policy

Yazar Muhammed Ömer DOĞAN
Kurum Sinop Üniversitesi
Yazar Unvanı Yüksek Lisans Öğrencisi
ORCID 0009-0005-9649-6235
E-posta ksmdgn78@gmail.com

Makale Türü Araştırma Makalesi
Makale Geliş Tarihi 14.01.2026
Makale Kabul Tarihi 03.03.2026
Makale Yayın Tarihi 19.04.2026
Sayfa Aralığı 70-98
Sorumlu Yazar Muhammed Ömer DOĞAN
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19643627>

Hakemler | Referees

Doç. Dr. Osman EROĞLU Mardin Artuklu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sami ÖZCAN Beykent Üniversitesi

Yayın Türü Sürekli Yayın
Cilt 6
Sayı 1
Yıl 2026
E-ISSN 3108-3994
Web <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pebjournal>

Dış Politikada Türkiye'nin İHA ve SİHA Stratejisinin Bölgesel Etkileri

Muhammed Ömer DOĞAN¹

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Sinop Üniversitesi, ksmdgn78@gmail.com, Türkiye. (ORCID: 0009-0005-9649-6235)

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi
Başvuru: 14.01.2026
Kabul: 03.03.2026
Yayın: 19.04.2026
***Sorumlu Yazar:**
Muhammed Ömer
DOĞAN

Anahtar Kelimeler:

İHA
SİHA
Türkiye
Dış Politika

Jel Kodları:

ZO0
O30
O38

Özet

İnsansız hava araçları (İHA), uzaktan komutla kontrol edilebilen, belli görevleri icra eden teknolojik cihazlar bütünüdür. Temel görevleri arasında keşif, gözetleme, konum bildirme olan insansız hava araçları uygun maliyet ve belli teknolojilerle desteklenmesi ile savunma sanayi ürünü olarak son yıllarda tüm dünyada tanınmaktadır. İHA'ların icra ettiği görevlerde başarı oranının yüksek olması, olası olumsuz bir durumda zararın savaş uçaklarına kıyasla çok düşük olması, İHA sistemlerinin savaş alanlarında kullanımını artırmaktadır. Bu bağlamda bu teknolojiye ihtiyacı olan ülkelerden biri olan Türkiye'de İHA üzerine yatırım yapmaya başlayarak dış politikada yeni bir dönemin aralanmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle Türkiye'nin ürettiği TB2, TB3 İHA ve Silahlı insansız hava araçlarının küresel gerçekleşen savaşların seyrini değiştirmesi Türkiye'nin elinde İHA'ları büyük bir koz ve güç haline getirmeye başlamaktadır. Bu çalışmamızda ilk olarak Uluslararası İlişkiler kuramları açıklanarak Türkiye'nin İHA ve SİHA stratejisine değinilecektir. Sonrasında Türkiye'nin İHA ve SİHA teknolojisine sahip olmasıyla birlikte büyük bir ivme yakalaması sonucu oluşan bölgesel etkileri incelenerek değerlendirmelerde bulunulacaktır. Türkiye İHA ve SİHA kullanarak global dünyada etkisi artırmak, küresel anlamda söz sahibi olmak ve etki alanı hakkında tespitlerde bulunulacaktır. Çalışmada Literatür taraması yöntemi kullanılmakla birlikte vaka analizi, doküman incelemesi gibi yöntemlerden de yararlanılmıştır.

In Foreign Policy Regional Impacts of Turkey's UAV and UCAV Strategy in Foreign Policy

Article Info

Research article
Received:14.01.2026
Accepted: 03.03.2026
Published: 19.04.2026
***Corresponding Author:**
Muhammed Ömer
DOĞAN

Keywords:

UAV
UCAV
Turkey
Foreign Policy

Jel Codes:

ZO0
O30
O38

Abstract

Unmanned aerial vehicles refer to a set of technological devices that can be remotely controlled and perform specific tasks. Drones, whose primary functions include reconnaissance, surveillance, and position reporting, have gained worldwide recognition in recent years as defense industry products through affordable costs and support from certain technologies. The high success rate of UAVs in performing their missions and the minimal damage they cause compared to fighter jets in the event of a negative outcome increase their use on battlefields. In this context, Turkey, one of the countries in need of this technology, is contributing to the opening of a new era in foreign policy by beginning to invest in UAVs. In particular, the Turkish TB2 and TB3 UAVs and UCAVs' ability to change the course of ongoing global conflicts is beginning to transform UAVs into a major asset and power resource for Turkey. In this study, first, International Relations theories will be explained and Turkey's UAV and UCAV strategy will be discussed. Subsequently, the regional effects resulting from Turkey's significant momentum gained through possessing UAV and UCAV technology will be examined and evaluated. This paper will make observations regarding Turkey's use of UAVs and UCAVs to increase its influence in the global arena, gain a voice on the global stage, and implement a policy of expansionism. The study employs the literature review method

Giriş

Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla savaş ve çatışmaların yaşandığı, zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarının bulunduğu, tarihsel zenginliklerinin yer aldığı, gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almaktadır. 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle ve savunma sanayisinin yerli olarak karşılanması amacıyla Makine Kimya Endüstrisi gibi kurumlar kurulmuştur. 1973 yılında TAI, 1975 yılında Aselsan, 1983 yılında BAYKAR gibi kuruluşlar faaliyete geçmiştir. 1980'li yıllarda PKK terör örgütünün silahlı eylemlere başlaması ile artan askeri ihtiyaçların karşılanması için dış ülkelere satın alma yoluyla askeri ürünler insansız hava araçları envantere eklenmiştir. 1989 yılında TSK envanterine Meggit firmasından alınan İHA bu kapsamda yer almaktadır. Ancak satın alma yoluyla temin edilen insansız hava araçları ve uydu sistemleri çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Örneğin, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelere alınan askeri ürünlerde bilgi gecikmelerinin yaşanması, İHA'ların kaza kırıma uğramaları ve teslimatlarda yaşanan gecikmeler askeri faaliyetlerin aksamasına, milli güvenliğin tehdit edilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, son yıllarda milli savunmada dışa bağımlılığı azaltmaya yönelik teknoloji yatırımlarını hızlandırma yoluna gitmiştir. Bu sürecin en önemli çıktılarında biri, ihracat başarısıyla öne çıkan İnsansız hava araçları ve silahlı insansız hava araçları teknolojileridir. Mevcut hükümet tarafından İHA ve SİHA'larla birlikte zırhlı araçlar, milli mühimmatlar gibi askeri ürünler için teşvik paketleri hazırlayarak savunma sanayisi desteklemiş, başta İHA'lar olmak üzere askeri ürünlerin çoğunda ihracatlar yapıldığı kamuoyuna yansımaktadır. Keşif, gözetleme Küresel Konumlama Sistemi(GPS) gibi istihbari faaliyetlerde kullanılan İHA'lar, teknolojik geliştirme kapsamında Silahlı insansız hava araçlarına(SİHA) dönüştürülmüştür. İnsansız hava araçları teknolojisi, Türkiye'nin dış politikada konumlanmak istediği bölgesel güç stratejisine olumlu katkı sunmaktadır. İHA ve SİHA'ların askeri faydaları haricinde diplomatik, siyasi ve ekonomik katkıları iç politika ve dış politikada önemli bir enstrüman haline gelmektedir. Türkiye bu alanda teknolojik ve askeri gelişme göstererek bir sonraki versiyonu olan insansız savaş uçağını üreterek bu alanda ilk olmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin İHA ve SİHA'lar sayesinde uluslararası pazarda ekonomik, askeri, siyasi olarak etki alanını güçlendirdiği gözlenmektedir.

Çalışmamızda ilk olarak dış politikada Türkiye'nin İHA ve SİHA stratejisi kuramsal kavramlarla ele alınmaktadır. Sonraki bölümde Türkiye'nin İHA ve SİHA teknolojisine

sahip olması, tarihsel gelişimi, üretim süreci ve Türkiye'nin İHA ve SİHA teknolojisini kullanarak ülkelerle olan ilişkilerini artırma, etki ve nüfuz alanını güçlendirmesi hakkında literatür bilgilerine yer verilmiştir. İlerleyen bölümde Dış Politikada Türkiye'nin İHA ve SİHA Stratejisinin Bölgesel Ekileri üzerinde nitel araştırma yöntemleri kullanılarak açıklanmıştır. Elde edilen veriler ile yeni güç çarpanı İHA ve SİHA'ların ülkeler üzerinde oluşturduğu etkileri değerlendirilmiştir. Son olarak sonuç bölümünde elde edilen veriler hakkında değerlendirme ve önerilerde bulunmaktadır.

Çalışmamızın amaçlarından biri literatüre katkı sunmaktır. İHA ve SİHA teknolojisinin çok yeni ve güncel bir konu ve araştırmaya elverişli bir alan olması bilimsel olarak bu alanda çalışma yapan araştırmacılara, devlet yöneticileri ile siyasi erklerin karar verici mekanizmalarına yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir. İHA ve SİHA'ların Karabağ örneğinde olduğu gibi müttefik ülkelerle diplomatik, siyasi ve ekonomik işbirliğini geliştirmesi vs. örnekleri göz önüne alınarak dış politikanın yeniden şekillendirilmesinde fikir ve öneri sağlayacağı düşünülmektedir. Makalede, nitel araştırma tekniklerinden literatür taraması ile veri analiz yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda vaka analizi, doküman incelemesi gibi yöntemlerden de yararlanılmıştır.

1. Kuramsal Çerçeve: Uluslararası İlişkiler Kuramları ve Türkiye'nin İHA-SİHA Politikası

Her devlet kendi egemenlik ve güvenlik ihtiyaçlarını garanti altına ister. Bu sebeple ülkeler kendi aralarında sınır, güvenlik ve iş birliği anlaşmaları imzalamaktadır. Uluslararası ilişkilerle teminat altına alınmak istenen güvenlik ihtiyacı, ülkelere üretim yoluyla da sağlanabilmektedir. Devletler gerek üretim gerek satın alma şekliyle savunma ihtiyaçlarını karşılayarak kendilerine yönelik tehditleri bertaraf etmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye'de kendi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla İHA ve SİHA üretimine başlayarak bu alanda uluslararası boyutta önemli bir konuma ve güce yükselmeye devam etmektedir. Türkiye'nin bahsedilen İHA ve SİHA politikasının kuramsal çerçeve kapsamında değerlendirmeleri aşağıda sırasıyla açıklanacaktır.

1.1. Realizm, Neorealizm ve Liberalizm Perspektifinden İHA ve SİHA Politikası

Realizm; gerçeklik olgusunu ele alarak, yaşanması istenen veya yaşanması muhtemel olay ve senaryolara hazırlıklı olmayı amaçlamaktadır. Realizmin iki önemli çıkarımı bulunmaktadır. Bunlardan ilki insan doğası gereği güvenliğini sağlamak amacıyla bencil ve çıkarıcı davranması ve diğer çıkarımı olan ulusal mecralarda esas aktör olarak devlet olgusunu

benimsemektedir. Realistlerin sadece askeri güç ve kapasitenin güvenliği sağlayacağını belirtmelerine karşın, neorealizmde askeri gücün tek başına yeterli olmadığını, ekonomik gücün de önemli olduğunu savunan yaklaşımı kapsamaktadır. Liberalizm, bireysel özgürlükleri ve işbirliğini esas alan felsefe anlayışını ifade etmektedir. İHA ve SİHA teknolojisi savaşların seyrini değiştirebilen bir güç olması nedeniyle, liberalizm ekseninde hukuk kurallarına bağlı kalınarak kullanılması gerekmektedir. Uluslararası boyutta güç en önemli unsurlardan birini ifade etmektedir. Güç kavramı askeri unsur ve askeri olmayan unsur olarak ikiye ayrılmaktadır (Keyik ve Erol, 2019: 19). Çoğunlukla devletlerin söz sahibi olma ve tehditleri bertaraf etmek amacıyla kullandığı askeri gücü ifade etmektedir. Bununla birlikte uluslararası alanda siyasi ve diplomasi de güç kavramı, elinde bulundurulan bilgi ve stratejiyi kapsamaktadır. Güvenlik kavramı, tehditlerin, saldırıların olmadığı düzen ortamını ifade etmektedir.

Türkiye'nin askeri gücünü savunma sanayi yoluyla artırma girişimi ve İHA-SİHA'larla savaş sonuçlarını değiştirmesi realizm kuramıyla açıklanabilmektedir. Türk İHA ve SİHA'larının küresel pazarda ihracat lideri konumuna yükselmesi neorealizm kuramını desteklemektedir. İHA ve SİHA'ların ticareti ile birlikte, ülkelerle iş birliği, yakınlık ve karşılıklı bağımlılık, diplomatik aracı olarak kullanılması da liberalizm kuramıyla ilişkilendirilmektedir. Türkiye insansız hava araçları vasıtasıyla dış politikada stratejisini yeniden şekillendirmektedir.

1.2. Yumuşak Güç Stratejisi

Yumuşak güç kavramı, devletlerin birbiri üzerinde sert gücü gerek görmeden ekonomik, kültürel, jeopolitik, diplomatik ve yardımcı iş birliğine dayanan stratejiyi ifade etmektedir. Sert güç kavramı genellikle askeri ve ekonomik müdahale içeren, zorlayıcı etkisi bulunan davranışı temsil etmektedir. Yumuşak gücün, sert güçten farkı askeri müdahalenin olmaması ve genellikle dolaylı yollardan devletlerin hareketlerini kontrol altına almayı ve nasıl davranması gerektiğini göstermektedir. Kavram, aynı zamanda 1990'lı yılların sonunda Joseph Nye tarafından ortaya atılarak kavramlaştığı bilinmektedir. Nye yumuşak gücün ikna, çekicilik ve iş birliği ile gerçekleştirileceğine vurgu yapmaktadır (Çavuş, 2012: 25). Bu bağlamda Türkiye'nin savunma sanayi ürünlerini ve özellikle İHA-SİHA'ları yumuşak güç stratejisi olarak kullanması bu kapsamda değerlendirilmektedir. Türk İHA ve SİHA'ları askeri ve siyasi sorunlar yaşayan bölgelerdeki dost ülkelere ihraç edilmesi ve ülke askerlerinin eğitilmesiyle geleceğe yatırım, hâkimiyet artırımını ve karşılıklı bağlılığı amaçlamaktadır.

1.3. Türkiye'nin Askeri Kapasitesini Artırma Stratejisi

Türkiye, yerli savunma sanayide küresel bir aktör ve tedarik merkezine dönüşmeye devam etmektedir. Başta asker sayısının, teçhizat, silah ve mühimmat kapasitesinin artırılması ve Türk yapımı askeri ürünlerin (İHA-SİHA) önemli katkısı bulunmaktadır. TB2-TB3, AKSUNGUR İHA, Hürkuş, GÖKBAY, Akıncı ve KAAN gibi yerli üretim projelerinin pazarlanması potansiyel olarak değerlendirilmeye devam etmektedir (Ulusoy ve Şahin, 2024: 44). Türkiye coğrafya gereği yaşanan savaş ve terör saldırılarını bertaraf etmek, bölgede güç ve söz sahibi olmak amacıyla savunma ve askeri kapasitelerini artırmak amacıyla satın alma yolundan ziyade üretime destek vermiştir. Üretilen teknolojiler terör unsurlarının bulunduğu bölgelerde, dost ve müttefik ülkelere destek amacıyla gönderilmektedir. Tam bu noktada Türkiye'nin Azerbaycan'a Karabağ savaşında İHA ve SİHA'larla destek vermesi sonucu, ABD tarafından 2020 yılında Türk savunma sanayisine yönelik CAATSA yaptırım kararı aldığı bilinmektedir (Şen ve Özveren, 2024: 28). Yine Türkiye'nin Karabağ savaşında İHA ve SİHA kullanımını nedeniyle 2020 yılında Kanada'nın, Türkiye'ye ambargo uyguladığı kamoyuna yansımaktadır. Bu gibi faktörler Türkiye'ye uygulanan ambargo ve yaptırımların, savunma sanayi ve askeri kapasitelerin artırılmasında önemli rolü bulunmaktadır. Askeri malzeme ve ürünlerin ambargo ve yaptırım neticesinde temin edilememesi, Türkiye'nin stratejisini değiştirerek üretim yoluyla askeri envanterlerin tamamlanmasını, ihtiyaç olan kapasitelerin artırılması seçeneğini ve daha fazla stok oluşturma yolunu da açmıştır. Devam eden Rusya-Ukrayna savaşı, ABD-Fransa destekli PYD terör örgütünün Türkiye sınırında Kürt devleti kurma çabaları, Suriye iç savaşı gibi bölge ülkelerinin içinde bulunduğu kaos ortamı, Türkiye'nin askeri kapasitesini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmeye neden olmaktadır.

1.4. Bölgesel Güç Dengesi ve Caydırıcılık

Güç, devletlerin elinde bulundurduğu teknoloji, imkân ve kabiliyetlerin birleşimi ile oluşan mekanizmaların bütünüdür. Gücü elinde bulunduran ülkeler daha az tehditlerle karşılaşmaktadır. Devletler güç bağlamında birbirlerini tartmaktadır. Güçlü olan devletler güçsüz olan devletlere iradelerini yansıtmaya çalışmaktadır. "Bölgesel güç" olmaya çalışan devletlerin asgari olarak bulunduğu bölgesinde, en azından birkaç ülke tarafından "model ülke" olarak kabul görmesi gerekmektedir (Doster, 2012: 25). Bölgesel gücün dengesizliği nedeniyle devletler arasında savaşlar ve işgaller yaşanmakta, güçsüz devletler sindirilmeye çalışılmaktadır. Devletlerin arasında güç dengesini sağlamak için AB, NATO, ŞANGAY iş birliği teşkilatı gibi ittifak kuruluşları kurulmuştur. ABD ve Avrupa devletlerinin

Rusya'ya karşı oluşturduğu birlik gücü NATO'nun olması ve Rusya'nın bölgesel güç dengesizliğini gidermek amacıyla ŞANGAY adında NATO'ya alternatif güç olarak kurduğu bu kuruluşun içerisinde Çin, Hindistan, Kazakistan gibi nüfus ve askeri teknolojisi güçlü devletler bulunmaktadır.

Caydırıcılık, taraflar arasındaki tehdit veya sınırlı gücün, fiili saldırıyı başlatmaktan kaçınmasına denilmektedir. Caydırıcılık unsurunun 2 önemli dinamiği bulunmaktadır. Bu dinamiklerden birincisi eşit şartlarda savaş olasılığı, ikincisi ise asimetrik güç dağılımları olan savaş ve krizleri içermektedir. Savaş olasılığı, sonuç itibariyle zararın çok yönlü olması ile ilişkilidir. Zararın çok olma olasılığı savaşın olma ihtimalini azaltırken, zararın az olması ihtimali savaşın olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Diğer unsurda ise güç dağılımları eşit olmadığı takdirde caydırıcılık söz konusu olmamaktadır. Gücü elinde bulunduran devlete karşı caydırıcılığın etkili olabilmesi için aynı düzeyde askeri ve teknik imkânlarla sahip olunması gerekmektedir. Bölgesel güç aynı zamanda caydırıcılığın elinde bulundurulması demektir.

2. Türkiye'nin İHA-SİHA Politikası

Türkiye, ilk İHA kullanımını 1989 yılında TSK envanterine, düşman unsurlara yönelik keşif ve gözetleme yapmak amacıyla almıştır. İHA üretimi ve kullanımı, maliyetle birlikte ileri teknoloji alt yapısını gerektirmektedir. Türkiye'de ise savunma sanayi başta olmak üzere teknoloji ürünleri temini genellikle dış ülkelere satın alma veya kiralama yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. İsrail ve ABD'den alınan Heron, dron ve İHA'larda çeşitli veri akışı, bilgi ve teslimatların siyasi nedenlerle geciktirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti yetkilileri'nin farklı adımlar atarak çözüm yolları aramasına ve bu kapsamda savunma sanayi'nin millileştirilmesinin önünü açmıştır. Siyasi iktidar, bir dizi millileştirme projesi başlatarak yerli savunma sanayi firmalarına destek vermektedir. Bu kapsamda ordunun ihtiyacı olan ve dış ülkelerin ambargo uyguladığı ürünlerin üretimi, yerli imkânlarla üretilmesi ve ARGE çalışmaları ile geliştirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Aynı zamanda Türkiye, bulunduğu bölge ve coğrafyasında nüfuzunu artırmak, yeni dünya düzeninde yer alacak caydırıcı güçler arasında yer almasını temin etmeye çalışmayı amaçlamaktadır (Hasançebi, 2024: 77). Bu bağlamda İHA ve SİHA teknolojisinin gelişimi, Savunma sanayisi ve yerli üretim süreci, üretilen İHA ve SİHA'ların kullanım stratejileri ve Türkiye'nin Savunma Stratejisinin Doktrinindeki yeri hakkında değerlendirmelere yer verilmektedir.

2.1. Türkiye'de İHA ve SİHA Teknolojisinin Gelişimi

Türkiye'nin İHA teknolojisi ile tanışması, 1989 yılında TSK envanterine kazandırılması ile başladığı bilinmektedir. Bu bağlamda yerli İHA çalışmaları 1990 yılında başlamış, İHA'ların yaygınlaşması, 2004 yılından sonra gerçekleşmiştir. 2010 yılı sonrası Türkiye İHA teknolojisi konusunda büyük bir gelişme kaydetmektedir. SSB'nin 2012-2030 yılları arasında İHA'lara yönelik bir eylem planı yayınlamıştır. Bu gelişmelerle birlikte savunma sanayinin yeniden yapılandırılarak, İHA araştırmaları eklenmiştir (Hasançebi, 2024: 82). Hazırlanan eylem planı İHA ve SİHA teknolojisini geliştirmeye devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin, yurt dışında çeşitli proje ve firmalarda çalışan Türk mühendislerin ülkeye geri dönüş yapmasını sağlayarak, teknolojinin millileştirilmesi sürecine katkıda bulunmaktadır. Türk mühendisler, çalıştıkları yerlerdeki teknolojik bilgi ve tecrübelerini füze, silah, mühimmat, İHA, SİHA, savaş uçağı ve gemisi gibi savunma sanayi ürünlerine aktarmaktadır. Diğer bir faktör olarak Türkiye'ye siyasi nedenlerden dolayı ambargoların uygulanması da İHA ve SİHA teknolojisinin Türkiye'de üretimini ve gelişimini hızlandırdığı değerlendirilmektedir. Tablolarda görüldüğü üzere savunma sanayisinin millileştirilmesi hamleleri ile yerli teknolojik ürünlerde ve İHA'ların sayısında artış meydana geldiği gözlenmektedir. Yaşanan süreç içerisinde savunma sanayi firmaları teknolojik kabiliyetlerini geliştirerek kritik teknolojilerde üstünlük sağlamaktadır (Demir, 2022:79).

2.2. Savunma Sanayii ve Yerli Üretim Süreci

İnsanlar ve toplulukları temsil eden devletler, tarih ve yaşam boyunca her türlü tehditlere karşı önlem alma içgüdüsünde bulunmaktadır. Önlem almak amacıyla yapılan her türlü müdahale sürecin devam etmesiyle savunma kavramını ortaya çıkarmıştır. Savunma, kişi veya devletlere yönelen saldırıların bertaraf edilmesini ifade etmektedir. Yaşanan savaşlar, bu savaşlarda uygulanan taktik stratejiler, teknolojiler zamanla gelişerek ve güncellenerek, savunma sanayi ürünlerinin üretimine yön vermektedir. Bu oluşumlar ise savunma sanayisi adı altında bir sektör ortaya çıkarmıştır. Savunma sanayi ayrıca ağır sanayi başta olmak üzere, metal, boya, parça, silah sanayi gibi tüm kolları içinde bulunduran bir organizasyonu barındırmaktadır (Demir, 2022:75). Savunma sanayi tedarik malzemelerini de ordunun ihtiyacı olan teknolojiler oluşturmaktadır. Bunların arasında tank, uçak, gemi, İHA, radar cihazları, füze, roketatar, silah, mühimmat gibi ürünler bulunmaktadır.

Savunma sanayi ürünlerinin, dış ülkelere satın alma veya kiralama yoluyla envantere eklenmekte olup, ayrıca yerli üretim yoluyla da bu ihtiyaç karşılanabilmektedir. Ancak yerli üretim için birçok faktörün bulunması da gerekmektedir. Nitekim savunma

sanayisinin oluşması ve gelişmesi için ekonomik yeterliliğe, teknolojik alt yapıya, üretim fabrikalarına, ham maddelere ve uzman personellere ihtiyaç duyulmaktadır.

Herhangi bir devletin savunma sanayisine sahip olması, diğer ülkeler adına caydırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Savunma sanayi, teknolojik ürünler barındırdığı için her türlü siber saldırılara veya istihbarat zafiyetlerine maruz kalabilmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi amacıyla savunma sanayinin yerlileştirilmesi elzem görünmektedir. Bununla birlikte yüksek maliyetlerin de önüne geçilmesi amacıyla yerli üretim desteklenmektedir. Aynı zamanda savunma sanayi ürünlerinin ihracatını yapma imkânı da doğmaktadır.

Türkiye’de savunma sanayinin temelleri 1923’ten sonra atılmaya başlanmıştır. 1921’de Asker Fabrikalar ile 1924’te mühimmat sanayisi ile tersane işletmesi açılmıştır. 1926 yılında MotorTürk, 1944’te uçak fabrikası, 1945’te uçak motoru fabrikası kurulmuştur. 1950 yılında askeri sanayileşmeler Makine Kimya A.Ş. bünyesinde toplanmıştır. 1954 yılında MSB bünyesinde ARGE Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Türkiye’nin Kıbrıs Barış Harekâtını gerçekleştirmesi ambargolara neden olmuş, savunma sanayinin yerlileştirilmesi gerekliliği daha iyi anlaşılmış, ASELSAN, HAVELSAN, ASPİLSAN gibi devlet yatırımları ile şirketler kurulmuştur. 1985’te SAGEB kurulmuştur. 1989 yılında ilk İHA’nın Türk Silahlı Kuvvetleri envanterine alınması sonrası SSM (Savunma Sanayi Müsteşarlığı)’nın yeniden yapılandırılması yoluna gidilmiştir (Yeşilyurt, 2019:3). 2018 yılında Savunma Sanayi Müsteşarlığı Kanun Hükmünde Kararnamesi ile Savunma Sanayi Başkanlığına dönüştürülmüştür (Kakaşçı ve Orhan, 2018:78). Türkiye’ye siyasi nedenlerden dolayı uygulanan ambargolar nedeniyle 2004 sonrası millileştirme adımını hızlandırmış, 2012-2030 yıllarını kapsayan eylem planını devreye almıştır. Savunma sanayinin yerlileştirilmesi projesi meyvelerini özellikle İHA, SİHA, zırhlı araçlar, helikopter ürünlerinde kendini göstererek ihracatların yapılması sağlanmaktadır.

Türkiye’de SSB tarafından savunma sanayisinin millileştirilmesi amacıyla çeşitli alanlarda proje ve destekler sağlanmaktadır (Hasançebi, 2024:54). Projelerin geniş ve çok yönlü olması, neredeyse tüm savunma sanayi ürünlerinin üretim yoluyla yapılması ve dış ülkelere bağımlılığın bitirilmesi amacıyla yapıldığı kanısı oluşturmaktadır. 2016 yılı itibariyle, Türkiye’nin savunma sanayine yönelik ihtiyaçlarını karşılama oranının %75’li seviyelere yükseldiği değerlendirilmiştir (Kakaşçı ve Orhan, 2018:79).

2.3. Türkiye'nin İHA-SİHA Kullanım Stratejisi

Türkiye, İHA teknolojisini ilk olarak 1989 yılında TSK bünyesinde keşif ve gözetleme yapmak ve istihbarat bilgisi etmek amacıyla aldığı bilinmektedir. İHA'lar terörün yoğun olduğu Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde özellikle dağlık ve kırsal araziler ile sınırlarda kullanılmıştır. Ancak savunma sanayinin desteklenmesi, yeni projelerle geliştirilmesiyle birlikte, İHA'ların kullanım stratejilerinde de değişimler ve gelişmeler yaşanmaya devam etmektedir. İHA teknolojisini dünyada ABD, İsrail, Rusya, Çin, Almanya gibi ülkeler dron, heron, kamikaze gibi farklı isimlerle kullanmaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte, ülkeler kendi uydularını uzaya göndererek İHA gibi teknoloji ürünlerinden maksimum fayda sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer yandan İHA kullanım ile ilgili olarak gerekçeler ise uçakları yüksek maliyet girdisinden ve pilotları da hayati tehlikelerden kurtarmak aynı zamanda riskleri de en aza indirmek olarak belirtilmektedir (Erdil, 2021:584).

Bu bağlamda Türkiye, uzaya yerli uydularını üreterek göndermeyi sağlamıştır. Bunlardan; Göktürk'ü 2012 yılında, TÜRKSAT 6'yı 2024 yılında uzaya göndererek İHA ve SİHA'lara, zırhlı araçlara, uçak ve helikoptere, harita ve birçok yerli sistemlere GPS ve konum hizmetleri, görüntü ile veri aktarımı sağlamayı başarmıştır. İHA'ların etki alanının başarılarına imza atması sonucunda Türk savunma sanayi firması BAYKAR tarafından sırasıyla SİHA ve Akıncı'nın üretimine başlanmıştır. İHA'lardan farklı olarak SİHA ve Akıncı'ya silah ve mühimmat taşıma özelliği eklenerek, Karabağ, Libya, Somali'de başarılar elde ederken, bir yandan da Türkiye'yi siyasi, askeri ve bölgede caydırıcı güç olarak ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu gelişmeler Türkiye'nin bölgesel ve küresel konumunu, tutumunu, stratejisini daha kapsamlı hale dönüştürmektedir. Türkiye'nin savunma sanayisi ve İHA-SİHA modelinde lider konuma yükselmesi dost ülkeleri sevindirirken, komşu ve düşman devletler için endişe oluşturmaktadır. Arnavutluk, Azerbaycan, Pakistan, Somali, Libya gibi dost ülkelerin kendi sınır devletler ile yaşadıkları çatışmalar nedeniyle Türkiye'nin İHA, SİHA, Zırhlı araç, silah ve mühimmatlarla destek olması Türkiye'nin bölgedeki hâkimiyetini güçlendirmektedir. Türkiye, güçsüz, ordusu ve savunma sanayisi bulunmayan, genellikle darbelerle boğuşan müttefik devletleri İHA'larla desteklemekte ve savaşların seyrini bu yönle değiştirmektedir. Ayrıca desteklediği devletlerin topraklarında İHA, SİHA üssü kurarak devamlılığını ve hâkimiyetini giderek artırmaktadır. Türkiye kısa zamanda İHA ve SİHA stratejisi ile İHA'larla desteklediği devletlere ve kendi güvenliğini sağlamak isteyen müttefik devletlere İHA-SİHA satarak ihracatını artırmakta, ekonomisini güçlendirmektedir.

3. Türkiye'nin İHA ve SİHA Politikasının Bölgesel Etkileri

Türk hükümeti İHA-SİHA teknolojisi ile müttefiklerini desteklediği savaşların seyrini değiştirerek küresel anlamda dikkatleri üzerine çekmektedir. Savunma sanayisinin güçlenmesi Türkiye'nin politikalarında değişime gitmesine olumlu anlamda neden olmuştur. Türkiye'nin komşuluk ilişkileri, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar olarak ayrılmaktadır. Yunanistan, Bulgaristan, İran, Irak, Suriye gibi sınır komşuları olmak üzere dış devletlerle olan ilişkilerinde sıfır sorun ve denge esasına göre problemleri çözüme kavuşturmak istemişse de karşılık bulmamıştır. Bunun üzerine Türkiye güvenlik tehditlerinin artmasından dolayı tutum ve stratejisini değiştirme yoluna gitmiş olduğu görülmektedir (Turan, 2023:64). Bu bağlamda, askeri güç ve teçhizatlarını artırmaya başladığı, savunma sanayisini millileştirmeye çalıştığı ve gerektiğinde caydırıcı gücünü göstermekten çekinmeyen bir rol üstlendiğini diplomaside ve sahada göstermeye devam etmektedir.

3.1. Orta Doğu'da Oluşan Etkileri

Türkiye'nin İHA ve SİHA politikasının Ortadoğu'daki etkileri üzerinden bahsetmeden önce, Ortadoğu kavramının hangi bölge ve ülkeleri kapsadığını belirtmek gerekmektedir. Ortadoğu'nun hangi bölgeleri kapsadığı konusunda çok çeşitlilik barındıran tanımlar bulunmaktadır. Ancak ortak olarak belirtilen tanımlarla Ortadoğu; Türkiye'den Pakistan'a uzanan, güneyde Filistin, Mısır ve Kuveyt'i kapsayan Afrika kıtasını içerisine alan büyük bir alanı kapsamaktadır (Yönlü, 2024:197). Ortadoğu'nun zengin yeraltı kaynaklarına sahip olması bu coğrafyaya olan ilgiyi ve çıkar ilişkisini artırmaktadır. Bu sebeple savaşların ve çatışmaların çoğunluğunun da bu bölgede yaşandığı bilinmektedir. Aynı zamanda devletler arasında artan gerilim ve istikrarsızlıklar terör örgütlerinin bölgede artmasına yol açmakta ve devletlerin güvenliğini tehdit etmektedir. ABD, Fransa, İngiltere ve Rusya'nın bölgede çok sayıda üs bölgesi bulunması da bir tehdit unsuru olarak yer almaktadır. Öte yandan Türkiye, bu coğrafya içerisinde ordusu ve savunma sanayisi ile dikkat çekmektedir. Özellikle İHA, SİHA ve zırhlı araçların, Suriye, Sudan, Libya ve Azerbaycan'da gösterdiği başarılar, Ortadoğu ülkelerinin Türk İHA ve SİHA'larına olan talebi artırmaktadır. Türkiye'nin Barış Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Bahar Kalkanı operasyonları ile de İHA ve SİHA'lar için küresel bazda önemli bir tanıtım adımı olmuştur.

Türkiye'nin yerli İHA, SİHA ve radar otonom sistemleri sınırlardaki güvenliğini sağlamada da önemli bir rol oynamaktadır. Bu sistemler sınır hattındaki en ufak tehditleri tespit ve bertaraf etmeyi amaçlamaktadır (Biçen Gören, 2023:38). Ortadoğu'da yer alan arazilerin geniş bir alan oluşturması, terör örgütlerinin varlığı, sınır güvenliği gibi hususlar

nedeniyle ülkeler İHA sistemleri ile uygun maliyetle sınır güvenliğini sağlamak için İHA sistemlerini araştırmaktadır. Bu bağlamda uygun maliyet, yüksek verim ve hızlı teslimat ile savaşlarda da kendisini kanıtlayan Türk İHA'larına yönelmelerine neden olmaktadır. Bir başka deyişle Türkiye'nin kendi güvenliği için yerli üretim olan İHA'ları, Ortadoğu ülkeleri için çok yönlü işlevi nedeniyle cazip görünmektedir. İHA'ların da askeri yönüne ilave olarak yumuşak güç etkisi nedeniyle bölgelerdeki siyasi ve askeri yaklaşımlara artı bir etkisi olduğu görülmektedir. Bunun neticesi olarak Suriye, Libya, Akdeniz ve Mısır'da yaşanan siyasi darbe ve anlaşmazlıkların çözümlenmesinde, siyasi istikrarı sağlamada İHA ve SİHA'lar etkili olmaktadır (Kıllıoğlu, 2023:119).

3.2. Suriye İç Savaşı ve Türkiye'nin Rolü

Esad rejiminin tarihi, 1963 yılında yapılan darbe sonucu iktidara gelmesiyle başlamıştır (Anadolu Ajansı, 2024). Suriye/Şam'da başlayan iç savaşın nedenleri arasında Arap ülkelerinde 2010 yılında başlayan demokratikleşme ve özgürlük hareketi olarak adlandırılan Arap baharı bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti yetkilileri, Suriye'li göçmenlerin ülkeye girişine ilk olarak izin vermiştir. Ancak göç dalgasının boyutunun büyümesi, ülkede toplumsal sorun haline gelmesi üzerine, askeri operasyon ile Türkiye-Suriye sınırında tampon bölge oluşturmuş, yine sınırda konteynır kentler inşa ederek göç dalgasının kontrolden çıkmasına engel olmaya çalışmıştır. Türkiye'nin, Avrupa'ya geçişte yol güzergahında bulunması da kaçak göçmen sorununu ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda Suriye'de ABD, Rusya gibi ülkelerin varlığı ve dolaylı yoldan çatışması, kargaşadan faydalanan terör örgütlerinin Suriye topraklarında varlık göstermesi Türkiye'nin güvenlik sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan Ortadoğu'yu yeniden şekillendirmek için Arap Baharını fırsat bilen küresel güçlerin Suriye topraklarında varlığını artıran PYD ve YPG'yi destekleyerek yeni bir toplum kurmayı amaçlamıştır. Türk hükümetinin PYD'yi terör örgütü kapsamına alması, PYD'nin Fırat'ın batısına yayılması, ABD'nin YPG/PYD'ye ağır silah, tank, teknolojik cihaz ve mühimmatlar vererek askerlerini eğitmesi, Türkiye'nin bölgesel güvenlik sorunlarını giderek artırmıştır (Polat, 2020:58). Türkiye'nin Azerbaycan'a Karabağ'da yardım etmesi sonrası, Suriye'de ABD ve Rusya'ya rağmen iç savaş bitirmesi, askeri gücünü göstermesinin küresel dünyada yankısı büyük çapta olmuştur. Azerbaycan'ın da Ermenistan'a üstünlük sağlaması Türk dünyasına olumlu bir hava kattığı gözlenmektedir. Savunma sanayisi ve askeri gücünün yanı sıra Türkiye, siyasi olarak da uluslararası arenada söz sahibi olduğunu, caydırıcılığını savaşlarda göstermeye devam etmektedir. Suriye savaşını fırsat bilerek

topraklarını artırmak isteyen İsrail, hava saldırıları düzenleyerek Golan tepelerinin çevresini almaya çalışmakta, bir yandan da Türkiye ile karşı karşıya gelmek istemediğini belirtmektedir. ABD ise Suriye konusunda Türkiye'ye herhangi bir yaptırımda bulunmayacağını basın yayın organlarında dile getirmektedir. Suriye, Türkiye'nin savunma sanayisi ile askeri gücünü, siyasi diplomasisinin güçlüğünü gösteren bir diğer alan olarak yer tutmaktadır.

3.3. Libya'daki Operasyonel Kullanım ve Etkileri

Libya'da son yıllarda meydana gelen gelişmelerin Arap baharı ile başladığı bilinmektedir. Tunus'ta başlayan Arap Baharı, Ortadoğu'da etkisini artırarak birçok devletin lider ve yönetimlerinin yıkılmasına neden olmuştur. Ancak Kaddafi'nin devrilmesi sonucu Libya'da otorite boşluğu ortaya çıkmış, süreç konusunda yeni hükümet, partiler ve bölge aşiretleri arasındaki çekişmelerin küresel güçlerin destekleyici tutumlarının Libya'daki iç savaşın durmasına izin vermemektedir. Yeni hükümet ve sistem oluşturma çabası, silahlı örgütlerin yeni kurulacak düzendeki konumu ve yetkililerin belirlenmesi konusundaki ihtilaf işleyişi yavaşlatmakta, kırılgan olan yönetimin işlerini güçleştirmektedir (Eriksson, 2016'dan aktaran Güneş, 2018:280). 2018'de ülkede çıkarılan yasa kutuplaşmayı ve şiddetin dozunu arttırdığı görülmektedir (Güneş, 2018:278). 2014 yılında Kaddafi döneminde çeşitli görevler yapmış Halife Hafter tarafından yapılan itibar operasyonunun, kutuplaşmanın ve çeşitli gruplarla çatışmaların yolunu açtığı dile getirilmektedir. Trablus merkezli çatışmaların sonucu Libya'da iki ayrı meclis ve hükümet olduğu anlaşılmaktadır (Güneş, 2018:282). 17 Aralık 2015'te BM Güvenlik Konseyince Libya'ya yönelik alınan karar gereği, Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti Serrac, Trablus'ta yönetimi devralmıştır. Serrac hükümetinin karşısında yer alan Hafter güçlerini BAE, Fransa, Rusya, Mısır ve Suudi Arabistan desteklemektedir. Serrac hükümeti, Libya'da yaşanan çatışmaları azaltmak, düzeni sağlamak ve yönetimini sağlamlaştırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda ilk olarak 2019 yılı Kasım ayında Türkiye-Libya hükümetleri tarafından ortak deniz yetki anlaşması ve bir takım siyasi anlaşmalar imzalanmıştır (Tuna, 2020:81). Bu antlaşma hem Türkiye'nin Mavi Vatan doktrin ve yetki alanlarını genişletmiş, hem de Libya'nın Türkiye ile dostluk ve müttefiklik ilişkisini artırarak, askeri destek talebini ortaya çıkarmaktadır. Hafter güçlerinin UMH güçlerini tanımaması ve dış ülkelere desteklenmesi sonucu Hafter, Libya'da şehirleri ele geçirmeye başlamış, 27 Nisan 2020 tarihinde ise darbe girişiminde bulunarak Libya'nın lideri olduğunu duyurmuştur. Türkiye ise Ocak 2020 yılında Libya tezkeresini onaylayarak Libya'ya askeri varlığını ve operasyon alanlarını artırmayı amaçlamaktadır (Tuna, 2020:84). Hafter güçlerinin ülkede dış

güçler destekli hakimiyetini artırması, petrol kuyularını ele geçirmesi meşru hükümeti zor durumda bırakmıştır. Libya hükümetinin talebi üzerine Türk Ordusu UMH güçlerine destek vermiştir. Havadan İHA ve SİHA'lar ile yapılan operasyonlarla Hafter'in ilerleyişi durdurulmuştur. UMH'nin Türkiye'den satın aldığı İHA/SİHA'lar aracılığıyla birçok Rusya üretimi askeri harp teknoloji ürünlerini etkisiz hale getirdiği söylenmektedir (Gatopoulos, 2020'den aktaran Erdinçler, 2021:52). Türkiye'nin İHA ve SİHA'larla UMH hükümetini darbeden kurtarması ve Hafter güçlerine ağır zayıat verdirmesi dünya gündeminde yer alarak, Türkiye'nin ürettiği İHA-SİHA teknolojisinin savaşlardaki başarısı artarak kendini göstermeye devam etmekte, Mavi Vatan doktrinini engelleme girişimleri başarısız kalmaktadır. Türkiye'nin denizlerde ve bölgede caydırıcılığı, siyasi ve askeri gücü giderek yükselmektedir. Müttefiklerinin sayısı artmakta ve Türk İHA ve SİHA'larına olan talep artmaktadır.

3.4. Azerbaycan-Ermenistan (Karabağ Savaşı) ve Türkiye'nin Desteği

Dünya genelini etkileyen Soğuk savaşın bitmesi ve SSCB'nin dağılması ile birlikte Kafkas bölgesinde Azerbaycan-Ermenistan sınır bölgesinde Karabağ sorunu ortaya çıkmıştır. Türkiye hükümeti ile Rusya hükümeti sorunun çözümü konusunda anlaşamaması ülkeler arasındaki ilişkileri ve Kafkas bölgesini olumsuz etkilemektedir (Ağır, 2023:223). Dağlık Karabağ sorunu aynı zamanda Türk Dünyasını doğrudan ilgilendirmektedir. Karabağ'da öldürülen ve Ermeni halkın zulmüne maruz kalan Azerbaycan Türkleri, devam eden çatışmalar nedeniyle bölgedeki Türk devletlerine göç etmek zorunda kalmışlardır. Karabağ bölgesi Türkiye, Azerbaycan ve Türk devletleri arasında geçiş ve bağlantı güzergâhı olması jeopolitik olarak önemli bir etken olmaktadır. Ermenistan ve Azerbaycan arasında Karabağ bölgesinde sürekli çatışmalar yaşanarak can kayıpları meydana gelmiştir ve yakın tarihimize kadar bu süreç sancılı şekilde devam etmiştir. Ancak Türkiye'nin 2004 yılında savunma sanayini yerlileştirme adımı Türk devletlerinde olumlu etkiler göstererek Türk dünyasını cesaretlendirmeye başlamıştır. Özellikle Azerbaycan'ın hemen hemen tüm alanlarda Türkiye ile birlikte iş birliği ve çalışması meyvelerini göstermeye başlamıştır. Azerbaycan'ın Ermenistan'a karşı "Dört gün savaşı" adı verilen savaşta üç hâkim tepelyi geri alması, Türkiye'nin özellikle İHA/SİHA ve zırhlı araçlarla koşulsuz desteği bölgede değişimlerin yaşanacağını göstermektedir. Ermenistan işgal ettiği toprakları genişletmek ve Azerbaycan'ın aldığı tepeleri geri almak amacıyla 27 Eylül 2020 tarihinde Karabağ'a saldırmış, Azerbaycan ordu kuvvetlerinin karşılık vermesi ile 44 gün süren Karabağ savaşı başlamıştır (Ağır, 2023:228). Türkiye'nin İHA/SİHA ve ağır silahlarla koşulsuz destek vermesi, İsrail'in

Azerbaycan'a destek vermesi ve Rusya'nın çekimser kalması sonucu Karabağ topraklarının büyük bir kısmı Azerbaycan ordusunun eline geçmiştir. Azerbaycan'ın savaşı kazanmasında Türk TB2'lerin önemi büyüktür. Türkiye bu savaşta da İHA ve SİHA'ları dış politika aracı kullanmaya başlamış ve Türk yapımı insansız hava araçlarının dünya çapında reklamı yapıldığı görülmektedir. Azeri Devlet başkanı Aliyev, Türkiye üretimi İHA-SİHA'larının saha başarısı hakkında; Türk üretimi İHA-SİHA'ların saha başarısı nedeniyle Ermenistan ordusuna ait yüklü miktarda mühimmatı kullanılamaz hale getirdiklerini beyan etmektedir (Erdil, 2021:597). Karabağ zaferinde kritik görev üstlenen Türk İHA ve SİHA firması BAYKAR'a Karabağ Nişanını Azerbaycan devlet başkanı İlham Aliyev tarafından verildiği kamuoyuna yansımaktadır. Türk SİHA'larının uzun süren savaşlarda etkili olması ve savaşı sona erdirebilecek teknolojiyi barındırması dünya basınında gündeme gelmesi birçok ülkenin bu teknoloji ve ürünlere sahip olmak istemesine yol açmaktadır. Türkiye, başta dost ülkeler olmak üzere müttefik ülkelerin yaşadığı kaos ve çatışmalarda İHA ve SİHA'ları kullanarak politik, askeri ve teknoloji gücünü dolaylı yoldan göstermekte ve düşman ülkelere, terör örgütlerine gözdağı vermektedir.

3.5. Türkiye-Ukrayna-Rusya Dengesi ve İHA'ların Stratejik Önemi

Rusya ile Ukrayna arasında 2014 yılında başlayan savaşın başlangıcı, Rusya tarafının Kırım'ın yönetiminin ele geçirilmesi olarak gösterilmektedir. AB ve ABD, Rusya'nın genişlemesini engellemek için, Ukrayna'yı hem siyasi olarak desteklemiş hem de mühimmat desteği vermiştir. Bu durum savaşın, sınır hattından Ukrayna topraklarına taşınmasına yol açmıştır. Geline son noktada Ukrayna AB ve ABD'den aldığı parasal ve mühimmat desteği ile ülkelere Türkiye de dahil olmak üzere çok sayıda İHA/SİHA, Zırhlı araçlar ve ağır silah mühimmatlar ile Rusya'ya karşı topyekûn savaşımaya başlamış, Türkiye bu savaşta tarafsızlığını koruma politikası izleyerek savunma sanayi ürünlerini ihraç etmiştir. Aynı zamanda Türkiye Rusya ve Ukrayna yönetimlerini İstanbul'a davet ederek arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ukrayna Rusya savaşında İHA ve SİHA'lar, füzeler ve zırhlı araçlar önemli bir rol üstlenmektedir. İHA ve SİHA teknolojisinde büyük güç unsurlarından biri olarak Rusya, her ne kadar Türkiye, ABD, İsrail ve Çin'in gerisinde kalmış olsa da Suriye'de ve Ukrayna'da İHA ve SİHA'ları aktif olarak kullanmaktadır. Rusya'nın ilk SİHA'sını 2018-2019 yılları arasında ürettiği bilinmektedir (Çağlar ve Gülmez, 2023:34). Rusya savaşın ilk zamanlarından sonra yerli İHA üretimini artırarak, Orion, Orlan, Eleron-3, Takhion, Zala, Granat gibi farklı özelliklerle yaklaşık 15 km ile 100 km menzilli İHA'ları üreterek Ukrayna savaşında kullanmaya başlamıştır (Bendett, 2024'ten aktaran Çifçi,

2025:394). Aynı zamanda Rusya, İran'dan Shahed-136 ve Shahed-131 İHA satın alarak filosunu genişleterek, savaşlarda kullanmaya devam etmektedir (Eslami, 2022'den aktaran Çifçi, 2025:395). Rusya-Ukrayna savaşında İHA, SİHA ve Kamikaze dronlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Savaşın ilk zamanlarında İHA'ların keşif, gözetleme ve düşman unsurların, ağır silahların yer tespitinde kullanılmakta iken, İHA teknolojisinin gelişmesi ile birlikte Rusya-Ukrayna hattında silahlı İHA'lar hedefi imha etmede kullanılmaktadır. Bu bağlamda Rusya-Ukrayna savaşı İHA'ların da en yoğun kullanıldığı savaş olarak kayıtlara geçmiştir (Çifçi, 2025:396). Ukrayna İHA, SİHA ve dron teminini üretim haricinde dış ülkelerden satın alma yoluyla da gerçekleştirmektedir. ABD, Ukrayna'ya İHA-SİHA sevkiyatı gerçekleştirerek, çatışmaya doğrudan destek sağlamaktadır. Aynı zamanda 400 milyon dolarlık ek güvenlik paketi ile birlikte çok sayıda İHA temini yapmış, yapılan yardım ABD kongresine sunulmamıştır. Aynı zamanda İran'a, ABD tarafından yaptırım uygulanmış, Rusya tarafı da Türkiye hükümetine, Ukrayna'ya İHA verilmesi nedeniyle diplomatik açıklama yoluyla memnuniyetsizliğini bildirmiştir (Çağlar ve Gülmez, 2023:25). Ancak Rusya ile Türkiye arasında, Ukrayna'ya SİHA satışı nedeniyle herhangi bir siyasi kriz yaşanmamıştır. Ukrayna-Rusya savaşının ilk dönemlerinde özellikle Ukrayna'nın daha fazla İHA saldırıları düzenlediği görülmektedir. Özellikle Türk yapımı TB2'lerden ve yabancı menşeli Phoenix, Puma gibi İHA ve dron tiplerinden faydalanan Ukrayna, Rusya'ya ait çok sayıda tank, asker, mevzi, hava savunma sistemi ve zırhlı araçları imha etmeye devam etmektedir (Çifçi, 2025:394). Savaşın son yıllarında Ukrayna ve Rusya tarafı saldırıların boyutunu ve şiddetini artırmıştır. Aralık 2024 yılında Rusya'nın 200'e yakın dron ile Ukrayna'ya büyük bir saldırı gerçekleştirdiği, savaşın başlangıcından bu yana en büyük dron saldırısı olduğu, Ukrayna'nın dron saldırısında belli tesislerinin zarar gördüğünü belirtmektedir (İHA Haber Ajansı/Habertürk, 2024). 2025 yılı itibariyle Ukrayna-Rusya savaşı, devam eden barış görüşmelerine rağmen devam etmektedir. Son olarak 02.06.2025 günü Ukrayna, Rusya'nın kritik askeri üslerine ve bombardıman uçaklarına yönelik FVP ve Kamikaze Dronlar ile çok büyük bir dron saldırısı gerçekleştirdiği, yaklaşık 40- 50 adet savaş uçağının imha edildiği ve tesislerin zarar gördüğü, Rusya Güvenlik Konseyinin acil koduyla toplanma kararı aldığı dünya kamuoyuna yansıyan haberler arasında yer almaktadır. Türkiye, Ukrayna-Rusya savaşında tarafsız kalmayı tercih etmiştir.

3.6. Doğu Akdeniz Bölgesinde ve Afrika'daki Etkileri

Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika bölgeleri enerji, deniz yetki ve stratejik olarak önemli iki kesişim noktasında bulunmaktadır. Doğu Akdeniz bölgesinin ticaret yolu üzerinde olması,

jeopolitik durumu, yeraltı kaynakları bulundurması, bölgenin cazibesini artırmaktadır. Afrika'nın doğal gaz, hidrokarbon, petrol, bakır, balık, kahve, zeytin, kauçuk gibi tarımsal ürünler ve ham maddeler ile, hidroelektrik gibi enerji kaynaklarının olması, bölgeye hâkimiyet noktasında devletleri karşı karşıya getirmektedir (Ergün ve Yurtoğlu, 2024:5). Ayrıca göçmenlerin yasadışı geçişleri, ticaret gemilerine, korsanların saldırması gibi yaşanan durumlar, denizlerde güvensiz ortamların olması, bölge ülkelerini tedirgin eden hususlar içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin deniz yetki alanlarına sahip çıkma adına belirttiği alanları Mavi Vatan olarak adlandırılmaktadır. Türkiye, son yıllarda savunma sanayisine yaptığı yatırımlar ile denizlerin güvenliğini ve deniz altında yer alan doğal gaz, petrol gibi kaynaklarını çıkarmak amacıyla savaş ve sondaj gemileri üretmekte ve dış ülkelere satın almaktadır. Denizlerin güvenliğinin sağlanması amacıyla Sahil Güvenlik ve Deniz Kuvvetlerine çeşitli özelliklerde savaş gemisi, hücum botları, denizaltı, sondaj gemisi teslim edilmektedir. Deniz yetki alanlarının korunması için ayrıca İHA, SİHA'lerden yararlanmaktadır. Bu bağlamda Libya'da UMH hükümetine yönelik darbe tehdidini İHA ve SİHA'lar ile verdiği askeri destek ile püskürtmüştür. Aynı zamanda bu olay sonrası Libya'nın güvenliği ve deniz yetki güvenliğinin sağlanması amacıyla Türkiye- Libya hükümetleri karşılıklı olarak 2019'da Deniz Sınırları Anlaşması imzalamıştır. Anlaşma kapsamında Türkiye ve Libya'nın deniz bölgesinin yetki sınırı birleştirilerek Doğu Akdeniz'de daha fazla alanda yetki ve yer altı kaynaklarını elde etme imkânı sağlamaktadır. Türkiye'nin Libya'ya verdiği askeri destek bölgede karada ve denizde daha fazla alana etki etmesinin önünü açmaktadır. Türk savunma sanayi ürünlerinden özellikle İHA ve SİHA'lar Afrika ve Doğu Akdeniz ülkelerine ihraç edilmektedir. Bu da Türkiye'nin bölge devletleri ile iş birliğini, hakimiyetini, bölgesel güç ve caydırıcılığını artırmaktadır (Yıldırım Çınar, 2022; Düz, 2021'den aktaran Ergün ve Yurtoğlu, 2024:8). Yine Türkiye ile Güney Kıbrıs Rus Kesimi arasında Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon rezervlerini tek taraflı çıkarma konusunda anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Türkiye kendi hakkını korumak adına tüm askeri ve diplomatik tedbirleri alacağını belirtmiştir (Ergün ve Yurtoğlu, 2024:7). Bu tedbirlerin başında Doğu Akdeniz'de rezerv arayan sondaj gemilerini korumak amacıyla gönderilen savaş gemileri ve hücum botları yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye, sınırların ve rezervlerin korunması amacıyla İHA ve SİHA'larla havadan devriye görevi icra etmektedir. Nitekim Doğu Akdeniz'de bulunan Türkiye'nin ilk SİHA gemisi TCG Anadolu savaş gemisinin etkinliğini artırmak, bölge ülkelere destek vermek ve ani bir durumda müdahale amacıyla savaş gemisine İHA filosu kurmak için çalışmalara başladığını kamuoyuna duyurmaktadır (İhlas Haber Ajansı, 2023). Doğu Akdeniz'de faaliyet yürüten bir diğer ülke olan İsrail, çıkardığı

doğalgazın bir kısmını Mısır ve Ürdün'e satmakta diğer kısımları iç pazarda enerji üretiminde kullanmaktadır (Oruç, 2021:1). Türkiye ile normalleşme kapsamında çıkardığı doğalgazın Avrupa'ya taşınmasında iki ülke iş birliği yapmayı planlamaktaydı ancak İsrail'in Filistin'e yönelik tutum ve davranışları iki ülke arasındaki bağı koparmıştır. Bu bağlamda İsrail kıta sahanlığını GKRK ile yakınlık kurarak devam ettirmeyi sürdürmeye çalışmaktadır. Bu durum, bölgede yeni gerilimlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Türkiye böyle anlaşmaların Türkiye'nin dışında oldu bittiye getirilmesine müsaade etmeyeceğini kamuoyuna bildirerek bölgeye savaş gemilerini ve SİHA'ları yönlendirerek gözlem altına almaya çalışmaktadır. Türkiye İHA ve SİHA'lar ile operasyonel faaliyetler haricinde Akdeniz Forumu ve Akdeniz İçin Birlik gibi forumlarda siyasi, diplomatik varlığını artırmaktadır (Ergün ve Yurtoğlu, 2024:8).

3.7. Pakistan ve Hindistan Savaşı (Keşmir Bölgesi)'nda Türkiye'nin İHA Politikası

Pakistan ve Hindistan komşu iki ülke olarak 2. Dünya savaşı sonrasında, 1947 yılında bağımsızlıklarını kazanmışlardır (Karakaya ve Nazarı, 2023:1). İngiltere'nin bölgeden ayrılmasıyla, Pakistan-Hindistan arasında sınır bölgelerinin paylaşılmasında anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bu bölgelerden birisi olan Keşmir'deki sorun halen çözüme kavuşturulamamış, çatışmalar bu bölgede belli aralıklarla devam etmektedir. Pakistan'ın İslam inancına sahip olması, Hindistan'ın Hinduizm inancına sahip olması çatışmaları körükleyen sebepler arasında bulunmaktadır.

İki nükleer güce sahip Hindistan ve Pakistan arasındaki kriz, tarafların savunma sanayi ve ordularını modernleştirme girişimleri ile farklı boyutlara yükselmektedir. Bu minvalde Pakistan füze temini haricinde Çin'den ocak ayında 50 adet Wing loong S/İHA temin ettiğini kamuoyuna duyurmaktadır. Hindistan ise İsrail'den 4 adet Heron satın alacağı, ABD'den MQ-9B sınıfı deniz muhafız silahlı dronlarından 30 adet satın alacağı kamuoyuna yansıyan bilgiler arasında yer almaktadır. Pakistan ve Hindistan arasındaki çatışma 22 Nisan 2025'te Pahalgam bölgesinde 22 kişinin ölümü ile sonuçlanan terör saldırısı sonrası Hindistan, Pakistan kontrolündeki Azad Keşmir bölgesine füze saldırılarını başlatarak 8 kişinin ölümüne 35 kişinin yaralanmasına neden olduğu medyada yer bulmaktadır. Pakistan yönetimi Hindistan'a ait 5 savaş uçağının düşürüldüğünü duyurması üzerine bölgede çatışmalar artmaktadır. Türkiye yaşanan olaylar üzerine Pakistan'a askeri savaş gemisi ve askeri ürünler içeren malzemeler gönderdiği iddia edilmektedir. Ayrıca kamuoyuna yansıyan haberlerde Hindistan ordusundan Albay Sofiya Kureysi'nin yaptığı açıklamada Pakistan'ın 7-8 Mayıs tarihleri arasında 300-400 civarında Türk İHA'sı ile saldırı düzenlediğini, alt yapı ile hava

savunma sistemlerinin test edildiğini ve istihbarat topladıklarını, düşürülen İHA'ları incelemeye aldıklarını, bulgu olarak Türk İHA'larından Asisguard Songar tipi İHA'ların kullanıldığını belirtmektedir (CNN Türk, 2025). Pakistan ordusu, İHA ve SİHA'ları etkin kullanmak amacıyla Hindistan'a ait askeri üsleri ve hava sistemlerini hedef alarak imha ettiklerini, ayrıca Hindistan'ın kullanımında olan İsrail yapımı 6 adet İHA'yı Okara, Pakpattan ve Vehari'de düşürdüklerini, Hindistan ile yaşadıkları çatışmalarda şimdilik 35 İHA'yı etkisiz hale getirdiklerini belirtmektedir (İhlas Haber Ajansı, 2025). Görüldüğü gibi savaş ve çatışmalarda İHA ve SİHA'ların kullanımının artması İHA pazarının ve üreticilerinin giderek artacağını göstermektedir. İHA'ların savaş konseptini değiştirdiği ve farklı bir strateji içerdiği bilinen bir gerçek olmaktadır. Bu bağlamda savaş alanların kaderini ve sonuçlarını İHA ve SİHA'ların belirleyici etkisinin olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin savunma sanayisinin yerleşme süreci Cumhuriyet'in ilanı ile başlamaktadır. İHA'ları envanterine katması ise resmi olarak 1989 yılında gerçekleşmektedir. İHA'ların kullanışlı ve faydalarının çok yönlü olması İHA üretiminin yapılması fikrini ortaya çıkarmıştır. Türkiye'nin ilk olarak askeri amaçlı kullanımı için alınan İHA'lardan maksimum fayda sağlaması ve teknolojik zemininin yapılması, dış ülkelere satın almada sorunların yaşanması gibi sorunlar, yerli İHA üretimini hızlandırmıştır. Üretilen Bayraktar Mini, TB2, TB3 ve Akıncı SİHA'lar iç politikada PKK gibi örgütlere karşı, globalde ise Karabağ, Ukrayna, Libya, Somali, Suriye savaşlarında etkin kullanımı Türk üretimi İHA ve SİHA'ların etki alanlarını genişletmiştir. Bu sayede Türkiye, pek çok ülkeye İHA ve SİHA ihracaatı yapmıştır. İHA ve SİHA ihraç edilen ülkelerle yapılan askeri, siyasi, diplomatik ve ekonomik iş birlikleri, uluslararası arenada Türkiye'nin caydırıcılığını ve gücünü artırmada stratejik güç olarak, karşımıza çıkmaktadır.

Dış politikasını belirlemek için devletler, milli menfaatlerini ve ulusal çıkarlarını düşünmektedir. Bu doğrultuda geliştirilen strateji ve politikalar, ticaret ve iş birlikleri ile güçlendirilmektedir. Türkiye'de İHA ve SİHA alanında dünyada bu alanda güçlü olan ABD, İsrail, Çin gibi ülkelerle de rekabet etmektedir (Tarçın, 2025:260). Özellikle Çin, İHA ve SİHA'ları dünya pazarında fiyat ve teknoloji açısından en düşük fiyatlandırmayı yapmaktadır. Türkiye'nin böyle bir pazara yeni giriş yapmış olması da rekabeti etkilemektedir. Ancak Türkiye'nin İHA ve SİHA'larının globalde yaşanan savaşlarda doğrudan veya dolaylı kullanılması, etki alanını artırması, kolay pazarlanabilmesini sağlamaktadır. Özellikle Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşta Ukrayna tarafından TB2 ve TB3'ün aktif kullanılarak Rus

hedefleri imha etmesi, ABD ve Çin'e rağmen Suriye'de, Somali ve Libya'da oyun değiştirici olarak savaşa yön vermesi, Türk üretimi İHA ve SİHA'ları, global pazarda, lider konuma yükselttiği kamuoyuna yansımaktadır (TRT Haber, 2024). Türkiye üretimi İHA ve SİHA'lar dış politikada ekonomik katkısı haricinde dost ve müttefik ülkelerin komşu ülkelerle yaşadığı sınır sorunlarında kullanılarak, ülkelerle yakın iş birliğini sağlamaktadır. Uluslararası toplumda Türkiye'nin caydırıcılığı ve etkinliği pekiştiği görülmektedir.

Türkiye'nin savunma sanayisini yerlileştirme hamlesi İHA-SİHA teknolojileri ile birlikte uluslararası tanınırlığına sahip olmaktadır. Neoralizm kuramı güvenliğin sadece askeri olarak sağlanamayacağını, ekonomik özgürlüğünde olması gerektiğini belirtmektedir. Türk İHA-SİHA politikasının bu ekseninde ilerlediği değerlendirilmektedir. İsrail'den 2005-2008 yılları arasında satın alınan heronların birim fiyatı Türkiye tarafından 18 milyon dolara alınırken, Türk TB2 İHA'nın birim fiyatı 4 mil. Dolar civarında olduğu bilinmektedir (THK, 2024). Türkiye'deki aktif İHA kullanıcı sayısı ve İHA sayısına ait veri bize Türkiye'nin, bu alandaki güçlü potansiyelini göstermektedir (Anadolu Ajansı, 2025).

İHA ve SİHA'lar, Türkiye'nin asker gücünü bir üst seviyeye çıkarmış, aynı zamanda İHA teknolojisinin de sembolik bir kimlik oluşturduğu gözlenmektedir. Diğer yandan Realizm kuramında devletler arasında sürekli düşmanlık durumunun olacağı ve devletlerin sürekli kendilerini askeri olarak güçlendirmesi, çıkarlarını takip etmesi gerektiğini de savunmaktadır. Türkiye, bu kurama uygun olarak denge politikası yürüttüğü gözlenmektedir.

Türkiye, milli menfaatleri, çıkarları ve denge politikası çerçevesinde adımlar attığı gözlenmektedir. Örneğin, Ukrayna-Rusya savaşında Ukrayna'ya İHA ve SİHA satışı gerçekleştirirken, diğer yandan Rusya ile Akkuyu Nükleer Tesisi gibi ekonomik ve stratejik iş birliklerini sürdürmektedir. Esasen bu yöntemleri ABD, Rusya gibi ülkeler geçmiş zamanlardan beri kullanırken Türkiye son yıllarda özellikle İHA ve SİHA ticareti sonucu güçlenmesi, bu politikanın etki göstermesi sonucunu doğurduğu değerlendirmesini ortaya çıkarmaktadır. Bu politika aynı zamanda Türkiye'nin dolaylı olarak Rusya'yı hem Kafkaslarda hem de Balkanlarda yayılmasını önleyici bir etki oluşturmaktadır. AB'nin de bu durumu dikkate alarak zaman zaman Türkiye ile Rusya'yı karşı karşıya getirebilecek tutumlar sergilediği gözlenmektedir.

Libya'daki iç karışıklık sürecinde, uluslararası kamuoyu tarafından tanınan UMH yönetiminin Türkiye'den destek talep etmesi üzerine İHA ve SİHA'ların çatışma sahasında kullanılması, Türkiye'nin bölgesel etkinliğini ve imajını artırmıştır. Ayrıca Türkiye ile Libya arasında imzalanan deniz yetki anlaşması, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki stratejik

konumuna katkı sağlamış; Yunanistan ve GKRY'nin deniz yetki alanlarına ilişkin planlarını sınırlandırıcı bir etki oluşturmuştur. Deniz yolu ticareti ve deniz kaynaklarına ulaşmada önemli bir avantaj elde edilmektedir.

Diğer yandan Türkiye'nin İHA ve SİHA alanında güçlü bir konuma yükselmesi ve envanterini güçlendirmesi bölge ülkelerinden Türkiye'yi rakip gören ülkeleri aynı zamanda bir silahlanma yarışına çektiği de belirtilmektedir (Anadolu Ajansı, 2025). Türkiye'nin güçlü bir devlet olmasını istemeyen ve stratejisine ters düşen ülkelerin, üretim yoluyla veya satın alma yoluyla envanterini güçlendirme ve meydan okuma faaliyetlerinde bulunabilecekleri bilinmektedir. Ülkelerin kontrolsüz silahlanma yarışı ekonomik sıkıntıların yaşanmasına neden olabilmektedir. Örnek olarak Yunanistan, Türkiye'nin savunma sanayisini güçlendirmesini, İHA ve SİHA alanında güçlenmesini uluslararası her platformda dile getirerek Türkiye'ye ambargo uygulanmasını gerektiği dile getirilmektedir. Ayrıca Yunanistan Türkiye'yi İHA alanındaki liderliğini yakalamak amacıyla İHA üretimine başladığını ve prototiplerini uçurduğu yönünde açıklamaları kamuoyuna yansımaktadır. Savunma sanayi ürünleri yüksek bütçeli ürünler olması, mali çıkmaz ve iflas yaşayan Yunanistan gibi ülkeleri zor durumda bırakmaktadır. Türkiye gibi savunma sanayisi ile büyüyen ve gelişen ülkelerin bölgesel ve küresel krizlerdeki kayıpları en aza indirmektedir. Bu bağlamda İHA ve SİHA teknolojisi için geniş ölçekli bir kanun ve mevzuat hazırlanması elzem görünmektedir. Türkiye'nin dış politika enstrümanlarını artırarak nüfuzunu ve etkisini artırması etkili bir strateji oluşumunu destekleyeceği değerlendirilmektedir. Türkiye üretimi İHA ve SİHA'ların farklı bölge ve devletlerde kullanılması Türkiye'nin ülkelerde askeri, siyasi, diplomatik ilişkilerinde ağırlığını artıracığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2025). Türkiye'deki İHA kullanıcı sayısında artış. Alınan yer: <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyedeki-ih-a-sayisi-88-binin-ih-a-pilotu-sayisi-da-1-6-milyonun-uzerine-cikti/3708005> Erişim Tarihi: 13.12.2025.
- Anadolu Ajansı (2025). Yunanistan'da Silahlanma Artışı. Alınan yer: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/yunanistanin-artan-silahlanma-cabasi-neden-simdi/3446497> Erişim Tarihi: 28.12.2025.
- Anadolu Ajansı (2024). Baas rejimi 61 yılın ardından çöktü. Alınan yer: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyede-61-yilin-ardindan-coken-baas-rejiminin-son-varisi-bessar-esed/3418315> Erişim Tarihi:06.06.2026
- Ağır, O. (2023). Dağlık Karabağ Sorunu Bağlamında Türk Dünyası Jeopolitiği. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 222-239.
- Biçen Gören, K. B. (2023). Sınır Güvenliği Paradigmalarının Değişimi Ekseninde Türkiye'nin Sınır Güvenliği. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 25(1), 30-50. <https://doi.org/10.54627/gcd.1284588>
- Çağlar, M. T., & Gülmez, L. (2023). Savaşın Yeni Araçları: Silahlı İnsansız Hava Araçlarının (SiHA) Yayılması ve Büyük Güçlerden Devlet Dışı Aktörlere SiHA Kullanımı. *Social Review of Technology and Change*, 1(2), 23-47.
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 23-37.
- Çifçi, O. (2025). İnsansız Hava Araçları ve Modern Savaşın Anatomisi: Rusya-Ukrayna.
- CNN Türk (2025). Hindistan'dan 'Türk İHA'sı iddiası: 'Pakistan 300-400 tanesi ile 36 noktaya sızdı. Alınan yer: <https://www.cnnturk.com/dunya/hindistandan-turk-ihasi-iddiası-pakistan-36-noktaya-sizdi-2282135> Erişim Tarihi: 29.09.2025
- Demir, M. (2022). Milli savunma teknolojileri ve Türk silahlı kuvvetleri. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 73-85. <https://doi.org/10.17740/eas.soc.2022.V45-06>
- Doster, B. (2012). Türk Dış Politikası ve Bölgesel Güç Olma Çabaları. *Middle Eastern Analysis/Ortadogu Analiz*, 4(42).

Elif Nur, T. A. Ş., Paralı, Z., & Çetin, H. N. (2021). Dünya Basımında Türkiye ve Yeni Nesil İHA Gücü ve Küresel Siyasete Yansımaları.

https://www.researchgate.net/profile/ZeynepParali/publication/352148878_Dunya_Basiminda_Turki_Ye'ni_N_Si_Ha_Gucu_Ve_Kuresel_Si_Yasete_Yansimaları/Links/6287a7d7cd5c1b0b34e95e21/Dunya-Basiminda-Tuerki-Yeni-N-S-I-Ha-Guecue-Ve-Kueresel-Si-YaseteYansimaları.pdf

Erdil, B. (2021). İnsansız Hava Araçlarının Kullanım Alanları ile Bu Araçların Türkiye'nin Yurtdışı Operasyonlarındaki Yeri ve Önemi. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 581-607. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1013339>

Erdinçler, R. E. (2021). Türkiye'nin Askeri Alanda Devrim (Rma) Hipotezine Katkısı: Sürü *Siha Taarruzları Üzerine Bir Analiz. Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 2(2), 47-56.

Ergün, K. K., & Yurtoğlu, D. (2024). Türkiye Perspektifinden Afrika Kıtasında ve Doğu Akdeniz Bölgesinde Güvenlik Politikaları. *Journal of African Research*, (1). <https://doi.org/10.5281/smkn8n512>

Güneş, B. (2018). Libya İç Savaşı ve Kriz Yönetimi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(2), 263-291. <https://doi.org/10.28956/gbd.482076>

Haber Türk Gazetesi (2024). Rusya rekor sayıda drone ile Ukrayna'yı vurdu. Alınan yer <https://www.haberturk.com/rusyada-rekor-sayida-dron-ile-ukraynayı-vurdu-3741532> Erişim Tarihi: 27.09.2025.

Hasançebi, B. (2024). İnsansız Hava Araçlarının Savunma Sanayisindeki Yeri ve Türk Dış Politikası Açısından Önemi. (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Türkiye. <https://www.proquest.com/openview/2b2e24d3142b5bdaf50b9653e551ad43/1?pqorigsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y>

İhlas Haber Ajansı (2019). İşte Ukrayna'nın Türkiye'den Satın aldığı İHA'lar. Alınan yer: <https://www.ihha.com.tr/haber-iste-ukraynanın-turkiyeden-satın-aldığı-ihalar-807810> Erişim Tarihi: 12.09.2025.

İHA (2023). Dünyanın İlk SİHA Gemisi TCG Anadolu. Alınan yer <https://www.ihha.com.tr/haber-dunyanin-ilk-siha-gemisi-tcg-anadolu-vatandaslarla-bulustu-1163514> Erişim Tarihi: 21.09.2025.

- İHA (2025). Hindistan, Keşmir’de Pakistan topraklarına ateş açtı: 5 ölü, 29 yaralı. Alındığı yer <https://www.iha.com.tr/haber-hindistan-kesmirde-pakistan-topraklarına-ates-acti-5-olu-29yarali2991516> Erişim Tarihi:12.10.2025.
- Kakaşçı, U., & Orhan, B. (2018). Türkiye Savunma Sanayii İhracatının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler. *Sürdürülebilir Havacılık Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 78-87. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/701086>
- Karakaya, İ., & Nazarı, M. İ. (2023). Hindistan-Pakistan Çatışmasında Keşmir Sorunu. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 7(3), 1-22.: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.15.1>
- Keyik, M., & Erol, M. S. (2019). Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 12-49.
- Kıllıoğlu, M. E. (2023). İnsansız Hava Araçları (İHA) ve Türkiye. *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 114-134. <https://doi.org/10.52792/tws.1336610>
- Oruç, H. (2021). İsrail’in Doğu Akdeniz Politikası ve Türkiye. *Center for Middle Eastern Studies*. Ocak.
- Polat, D. Ş. Türkiye’nin Suriye’nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33), 53-96.
- Şen, O., & Özveren, M. (2024). Ekonomik Yaptırımların Yerli Üretim ile İlişkisi: 1975-78 Silah Ambargosundan CAATSA’ ya Bir Çıkarım. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 79 (1), 27-60. <https://doi.org/10.33630/ausbf.956772>
- Tarçın, U. (2025). Türk Devletleri Teşkilatı’nda askeri iş birliği: Stratejik bir perspektif. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12(Türk Devletleri Teşkilatı (Dünü, Bugünü, Yarını), 244-267.
- TRT Haber (2024). Türk İHA’ları dünya ihracaat lideri. Alınan yer <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/bayraktar-turkiye-ihapazarında-dunya-lideri-konumunda-892104.html> Erişim Tarihi: 27.02.2026.
- Tuna, F. (2020). Türk Dış Politikasında Realist Yaklaşım: Türkiye’nin Doğu Akdeniz Ve Libya Politikası. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 74-87. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1164602>

- Turan, F. A. (2023). İnsansız hava araçlarının Türkiye'nin güvenlik konseptinin belirlenmesindeki etkileri. *ProQuest Dergisi*, 1(24) (Yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi, Türkiye.
- Türk Hava Kurumu (2024). İHA üretimi, maliyeti. Alınan yer <https://thk.org.tr> Erişim Tarihi:20.08.2025.
- Ulusoy, E., & Şahin, A. B. (2024). Türkiye'nin Savunma Sanayinde Millileşme Stratejisinin Ekonomik ve Politik Boyutları. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 25(54), 33-59.
- Yeni şafak Gazetesi (2025). Hindistan- Pakistan Savaşında Son Durum: Kaç kişi öldü, nerelere saldırıldı. Alınan yer <https://www.yenisafak.com/hindistan-pakistan-savasinda-son-durum-kac-kisi-oldu-nerelere-saldirildi-7-mayis-2025-carsamba-gunu-hindistan-pakistan-savasinda-son-dakika-yasanan-son-gelismeler-h-4703981> Erişim Tarihi: 03.10.2025.
- Yeşilyurt, F., & Yeşilyurt, M. E. (2019). Türkiye'de Savunma Sanayi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 6(2), 1-42. <https://doi.org/10.34232/pjess.565105>
- Yönlü, K. Y. (2024). Ortadoğu kavramına giriş ve tanımlar. *Sosyologca*, (27). 2024, Sayı 27, Sayfa 195-213. <https://sosyologca.org/files/sosyologca/0cf33335-eaf4-4fed-b0b9-b8438434da68.pdf>

EXTENDED ABSTRACT

Unmanned aerial vehicles refer to a set of technological devices that can be remotely controlled and perform specific tasks. Drones, whose primary functions include reconnaissance, surveillance, and position reporting, have gained worldwide recognition in recent years as defense industry products through affordable costs and support from certain technologies. The aim of this study is to examine Turkey's UAV and SİHA policy in this field and its regional impacts. In this study, first, International Relations Theories such as Realism, Neorealism, and Liberalism are evaluated within their framework. Subsequently, Turkey's use of UAVs and SİHAs as strategic elements in domestic and foreign policy is explained. Soft power is included as one of these elements. The soft power element represents countries' ability to achieve cooperation, influence through persuasion, and indirect domination, beyond war and absolute power. Turkey's use of UAVs and SİHAs as a soft power element is evaluated within this context. The increasing reputation of UAVs and SİHAs and their success in conflict zones are considered to have elevated Turkey to another level in terms of its regional and global vision. From this perspective, the regional impacts of the policies and strategies formed and managed by Turkey through unmanned aerial vehicles are examined under headings. UAVs and SİHAs also increase the arms race among rival states. These issues are evaluated in the conclusion section.

1. Regional Implications of Turkey's UAV and SİHA Policy

The Turkish government is drawing global attention by changing the course of wars in which it supports its allies through UAV-SİHA technology. The strengthening of the defense industry has positively contributed to changes in Turkey's policies. Turkey's neighborhood relations are divided into the Balkans, the Middle East, and the Caucasus. In its relations with foreign states as border neighbors, it sought to resolve problems based on the principles of zero problems and balance, but this approach was not met with a positive response. Consequently, it appears that Turkey has chosen to change its approach and strategy due to the increasing security threats. In this context, it continues to demonstrate in diplomacy and on the ground that it has begun to increase its military forces and equipment, is working to nationalize its defense industry, and assumes a role unafraid of demonstrating its deterrent power when necessary.

There are various definitions regarding which regions constitute the Middle East. However, according to commonly cited definitions, the Middle East encompasses a large area extending from Turkey to Pakistan, including the African continent with southern regions

such as Palestine, Egypt, and Kuwait. The Middle East's abundance of rich underground resources increases interest in and the power dynamics related to this geography. For this reason, it is known that the majority of wars and conflicts take place in this region. At the same time, increasing tensions and instability between states lead to the rise of terrorist organizations in the region and threaten the security of states. The presence of numerous base areas in the region belonging to the USA, France, England, and Russia also constitutes a threat. On the other hand, Turkey attracts attention with its army and defense industry in this geography. In particular, the successes of UAVs, SIHA and armored vehicles in Syria, Sudan, Libya and Azerbaijan increase the demand for Turkish UAVs and SIHA in Middle Eastern countries. Turkey's Peace Operation, Olive Branch Operation, and Spring Shield Operation have also been an important global promotional step for UAVs and SIHAs. Due to factors such as the large area of land in the Middle East, the presence of terrorist organizations, and border security, countries are exploring UAV systems to ensure border security at an affordable cost. In this context, the cost-effectiveness and high efficiency of Turkish UAVs, which have also proven themselves in wars, is causing them to be favored. In other words, due to their multifaceted functionality for Turkey's own national security, domestically produced UAVs are becoming attractive for Middle Eastern countries. In addition to their military aspect, it appears that UAVs also have a positive impact on political and military approaches in regions due to their soft power effect. As a result, UAVs and SIHAs are effective in resolving political coups and conflicts in Syria, Libya, the Mediterranean region, and Egypt, and in maintaining political stability.

It is known that with the Arab Spring in Libya and the fall of the Gaddafi government, a vacuum emerged in terms of governance and politics. In this power vacuum, former military officer Khalifa Haftar declared himself the leader of the country. With the election of the GNA government by the international community, it appears that two administrations have emerged in Libya. After Haftar refused to recognize the GNA government and began occupying cities in Libya, including Tripoli, the GNA government requested military aid from Turkey. It is reported that the GNA government survived the coup thanks to Turkey's assistance with UAVs and SIHAs. At the same time, the Turkish unmanned aerial vehicles' success in halting Haftar's advance in cities and forcing his retreat is causing a major global impact.

As a result of the Arab Spring, a state of internal turmoil and war is emerging in Syria. Terrorist organizations and global powers are exploiting this turmoil to benefit from various

sources. However, the countries neighboring Syria are affected by the chaos that has ensued in Syria. As one of these countries, Turkey is facing various problems, particularly migration and terrorist organization attacks. The Assad government's fueling of internal unrest and its refusal to resign is accelerating the process of turmoil. Turkey has carried out the Peace Spring Operation, Euphrates Shield and Olive Branch Operation supported by UAV and SIHA in order to eliminate the threats from Syria, and at the same time, despite countries such as Russia, China, Iran and the United States, France, Great Britain, Israel, who want Assad to stay, and the United States, France, and the United Kingdom occupying oil wells in the region, Turkey is ending the existence and confusion of the Assad government through the FSA troops it has trained. During the period of chaos in Syria, Turkey also garnered widespread public attention through its precision operations conducted with UAVs and SIHAs. This includes the destruction of so-called leaders of terrorist organizations and convoys carrying ammunition using UAVs and SIHAs.

The war that began between Ukraine and Russia is affecting the Balkans, Europe, and the Black Sea region. Turkey, one of the countries bordering the Black Sea and maintaining good relations with both sides, appears to have chosen to pursue a policy of balance by refusing to take sides in this conflict. Turkey has entered into a UAV and UCAV trade agreement with Ukraine, and it is reported in the public sphere that they have established a joint UAV-SIHA factory in Ukraine. Regarding Russia, it is stated that there has been no tension in bilateral relations due to cooperation on issues such as the S400 missile system with Turkey, the Akkuyu Nuclear Power Plant, and the transportation of Russian gas to Europe. Turkey's policy of balancing its relations with countries not only prevents conflicts but also ensures the continuation of commercial ties. Ukraine is inflicting significant losses on Russia with Turkish UAVs and SIHAs. The Russia-Ukraine war is among the major conflicts where unmanned aerial vehicles are extensively employed. With its UAVs and SIHAs, Turkey is also indirectly preventing Russia's expansion in the Black Sea and Caucasus regions. Used as a soft power element, Turkish UAVs position Turkey as a global and regional deterrent.

Turkey's support for Azerbaijan with UAVs and SIHAs in the Karabakh war and its role in determining the war's outcome are drawing public attention regionally and globally. The distinctive features of UAVs, such as target identification, destruction, reconnaissance, tracking, and long endurance in the air, set them apart. Azerbaijan's transformation of the war in its favor through Turkish UAVs and SIHAs demonstrates the deterrent effect of Turkish

unmanned aerial vehicles, technological advancement, and the opening of a new era in the art of warfare.

2. Conclusion

Turkey's efforts to localize its defense industry, particularly its UAV and UCAV technologies, are gaining international recognition. The theory of neorealism argues that security cannot be achieved solely militarily; economic freedom is also necessary. Turkish UAV and UCAV policy is seen as progressing along this axis. While the unit price of the Heron drones purchased from Israel between 2005 and 2008 was \$18 million, the unit price of the Turkish TB2 UAV is known to be around \$4 million (THK, 1925). Data on the number of active UAV users and UAVs in Turkey demonstrates Turkey's employment potential and strength in this field. UAVs and UCAVs elevate Turkey's military identity and create a symbolic identity in terms of UAV technology. On the other hand, the theory of realism posits that there will be a constant state of hostility between states, and that states will continuously strengthen themselves militarily and pursue their interests. Turkey appears to be pursuing a balance of power policy in accordance with this theory. In the Ukraine-Russia war, Turkey is selling UAVs and UCAVs to Ukraine for its own benefit, while simultaneously continuing trade and agreements with Russia, such as the Akkuyu Nuclear Power Plant, again maintaining a balance of interests. While countries like the US and Russia have used these methods for a long time, Turkey's strengthening in recent years, particularly through UAV and UCAV trade, suggests that this policy is proving effective. This policy also indirectly acts as a deterrent to Russia's expansion in both the Caucasus and the Balkans. The EU, perhaps aware of this fact, is observed to act in ways that aim to pit Turkey and Russia against each other at every opportunity.

The escalating internal unrest in Libya and the internationally supported Government of National Accord (GNA)'s request for assistance from Türkiye have led to Türkiye's use of UAVs and unmanned aerial vehicles in conflict zones, the GNA's regaining control of territories occupied by Haftar, and a strengthening of Türkiye's image in terms of regional influence. Furthermore, the successful maritime delimitation agreement Türkiye signed with Libya contributes both to its own security and to the expansion of its sphere of influence in the Eastern Mediterranean. This agreement restricts maritime communication and control over Greece and the Republic of Cyprus, providing a significant advantage in maritime trade and access to marine resources. Turkey's rise to a very strong position in the field of UAVs and UCAVs, and the strengthening of its inventories, is also said to be drawing countries that view Turkey as a

rival into an arms race. It is important to understand that countries that do not want Turkey to become a powerful state and whose strategies are opposed to Turkey may strengthen their inventories through production or purchase, engaging in defiant activities. An uncontrolled arms race among countries can lead to economic difficulties. For example, Greece, by expressing its opposition to Turkey strengthening its defense industry, particularly in the field of UAVs and UCAVs, on every international platform, calls for sanctions against Turkey. Furthermore, Greece has publicly stated that it has begun producing UAVs and flying prototypes in an effort to catch up with Turkey's leadership in the field. The high cost of defense industry products puts countries like Greece, which face financial problems and bankruptcies, in a difficult position. Countries like Turkey, which grow and develop through their defense industry, minimize their losses during regional and global crises. In this context, the preparation of comprehensive laws and regulations for UAV and UCAV technology seems essential.